

Per Kirkeby på Geologisk Museum - fornemmelse for farvelag og geologiske lag

Loftet i stueetagen forestiller en række urkontinenter, som næsten passer sammen. Det er til minde om de foregangsmænd, som intuitivt forstod geotektonikken. (Foto: Jakob Laurrup, GEUS)

Af geolog Steen Laursen, *GeologiskNyt*, efter interview med kunstner og geolog Per Kirkeby

Per Kirkeby har dekoreret Geologisk Museums hall. Den kendte kunstner og geolog har valgt "usikkerhed" som et gennemgående tema i sin dekoration, som bygger på geologiske motiver. Men glem naturalismen, her er det den geologiske kunst, der hersker.

Den nymalede hall på Geologisk Museum i København har skiftet karakter til en grotte af dekorativ geologi i på engang livskraftige og jordagtige farver. Det er kunstneren Per Kirkeby, som har plantet sit adelsmærke der, hvor hans kunstnerkarriere startede.

I tre måneder i forsommeren 2004 henlå rummet i stilladser, borde og plasticflasker eller fra Netto. Nu er rummet atter frit, men væggene er optaget af stærke farver og geologisk usikkerhed.

Dekorativ geologi

I loftet lige inden for døren troner en barok himmel, men hvor barokkens gamle malere

stillede engle og helgener i en krans om himmelen, har Kirkeby i stedet portrætteret bjergene og sletten fra Qarnaq ved Thule.

Inde i hallen er farverne overvældende og solide som kæmpemeteoritten i museets forgård. Loftet er blevet til en gruppe af kraftigt farvede urkontinenter, som passer næsten, men ikke helt sammen.

I en lille niche på den modsatte side af hallen har Kirkeby med fri ånd og egne farver gengivet nogle af Stenos skitser fra Toscana. Hele vejen rundt på de øvrige vægge er geologiske motiver og strukturer gengivet i fri stil og i overvældende geologiske farver.

Ved trappe til førstesalen ændre hele maleriet karakter og bliver regelmæssigt, som om det var opbygget af kæmpestore, tilhuggede klippeblokke. Den regelmæssige struktur omfatter hele trappen og bliver kun afbrudt af en fri gengivelse af den revnede, svenske basaltgang, som Steenstrup engang regnede for en vigtig historisk runeinskription.

Oven for trappen åbner dekorationen sig igen i et væld af strukturer og farver. Kuplen er himmelblå, men den er malet til store, tunge blokke, som var den loftet i en granithule. Den tunge himmel hviler på en stukant, som er forvandlet til de marine terrasser fra Peary land, som den unge geolog Per

Kirkeby tegnede i sine feltnoter under geologistudiet i 50'erne.

Med Kirkeby rundt

"Helt nede ved indgangen i de fem små nicher kan man se nogle bjerge lige som i en blålig tåge. Det er noget, man kender, hvis man har arbejdet på Grønland. Den der frostdåge, der kan komme ind. Så kan man pludselig ikke se noget, man kan kun ane noget. Det er grundlæggende den følelse, der har drevet mig i hele det her", forklarer Kirkeby, for at give baggrunden for sin store dekoration. "Intet er sikkert i denne verden. Det er for mig dybest set læren af geologi".

Urkontinenterne i hall'ens loft er en hyldest til feltgeologerne og især selvfølgelig til Alfred Wegener, som var den første til at vove den tanke, at Jordens kontinenter engang har hængt sammen. "Når man sidder som geolog ude i felten og kigger på et atlas, og sikkert fordi man alligevel er så langt ude i hampen på det tidspunkt, så kommer den tossede og uvidenskabelige idé, at brikkerne passer sammen. Det bliver så til en bekendt teori, som i min studietid var absolut tabu", forklarer Kirkeby om pladetektonikken. "Hvis man nævnte den, så var man færdig. Det er først hen i 60'erne, den begynder at blive accepteret, og så bliver det den helt

store dynamo for en masse videnskabeligt arbejde og en masse nytænkning”. Usikkerheden i geologi og videnskab i det hele taget fylder meget i Per Kirkebys begrebsverden.

Stenos niche

Den store geolog Steno har fået sin hyldest i en særlig niche. Blandt hans mest kendte skitser har Kirkeby valgt en fra Toscana og gjort den til en dekoration i geologisk stil. Et par dråber midt i billedet tillægger han Stenos første videnskabelige opdagelse, tårekanalen.

“Steno endte jo som biskop i Bremen. Der har jo altid været den der spaltning i den katolske kirke. Dem der samlede gods og guld, og så var der alle kætterbevægelserne. Franciskanerne for eksempel og det der blev afledt af dem, de havde jo et fattigdomsideal. Det ideal fortsætter Steno som biskop, og jeg har valgt at se en meget smuk sammenhæng mellem hans videnskabelige arbejde og så den indstilling til sidst. Det kan jeg godt få til at hænge sammen i mit hoved”.

Usikker videnskab

Kvadrene og kvadraterne ved trappen til førstesalen giver indtryk af noget af videnskabens systematik, men basalten midt i fremhæver usikkerheden i det hele. Historien bag den er, at i 1880’erne drog professor K.J.V. Steenstrup til Sverige som leder af en mindre trop. Ekspeditionen skulle fastslå, om nogle strukturer i en basaltbænk var en runeinskriftion eller blot revner, og om muligt skulle inskriftionen tydes.

Steenstrup fastslog, at det var runer og derefter begyndte tydningsarbejdet. Det tog flere år og en del kryptiske sidespring, men det gav et resultat. Ikke desto mindre har andre siden fastslået, at det ikke er andet end revner i basaltbænken.

“Jeg vil godt skildre den uro, den usikkerhed, der faktisk er gennemgående i det hele. Det vil jeg godt vise i den dér basalt. Der er nogen, der ser den og beslutter, at der står noget, og så kan de se, at der står noget. Hvis man ikke har besluttet sig for det, så

Per Kirkeby bruger her en gammel skitse som udgangspunkt. (Foto: Jakob Laurrup, GEUS)

ser man bare nogle sprækker. Det er et godt eksempel på det og en advarsel om, hvor forsigtig man egentlig skal være med at læse sådan nogle ting”.

Blå himmel på første sal

“Der er faktisk meget højt oppe i kuplen”, henånder Kirkeby, som har arbejdet deroppe på et stillads i tre måneder. “Den himmel er godt nok blå, som himle er, men den er jo lavet om til en form for bjergart. Det er jo en bjergart med en helt andet materialitet, end man normalt tilskriver himle. Herinde er himmelen simpelthen granit for at gøre den virkeligt truende”.

Den truende himmel hviler på en stukant dekoreret med marine terrasser. “De er selvfølgelig baseret på mine feltnoter. Det er marine terrasser, som er gennemskåret af vandløb i Peary Land. De er så trukket ud som et langt ornament”.

Lige under stukkanten bærer væggene en serie forskellige enkeltstående geologiske

elementer. “Det er jo et af de rigtigt didaktiske elementer. Det er den der forstenede højtand. Det er en Steno-ting. Man kunne jo også have valgt at lave renlivede krystaller ligesom i krystallografi, men det ville jo igen være lidt kedeligt”.

Geologisk maleri

En grundlæggende fremgangsmåde i Per Kirkebys arbejde er de mange lag af farver. De første lag er ofte helt dækket af senere lag, hvilket giver en helt særlig virkning og opbygning af hans billeder.

“I mine malerier er der sådan en lagdeling. De nederste lag bestemmer selvfølgelig de efterfølgende lag. På den måde kan man få et billede, der organiserer sig efter nogle helt andre regler end de konventionelle. Der er den der dybde i det, den lagdeling af mange lag. Og der er nogen, som synes, mine billeder er temmeligt gode, og de kan blive rørt af dem. Det kan de, fordi der er det der aflejringsvækstmoment i dem.”

Kunstneren arbejder koncentreret. (Foto: Jakob Laurrup, GEUS)

Den færdige frise fra billedet ovenfor. (Foto: Jakob Laurrup, GEUS)

Øl på

“Øllet er en organisk binder i farvepigmentet” forklarer Kirkeby ved mindet om de mange øller, som fyldte hallen under arbejdet. “Pigmentfarver giver under alle omstændigheder et mere levende billede. Du kan bruge pigmentet i lindolie, så hedder det oliemaling. Selv når man lægger et beskyttende lag lak over, så beholder det sin karakter indenunder. Det, synes jeg, er meget smukt. Det med øller er en urgamme metode”.

“Vi lavede en væg ude på operaen for hr. Møller, og det var også med øl, så vi startede den første dag og havde en tyve stærke øl stående. Der blev vi sgu bortvist fra byggepladsen. Der var de meget strenge, så vi måtte tage alle øllerne med os og så hælde dem op i sådan en plasticdunk. Det er lidt tvivlsomt, når man står der. Så lugter der meget stærkt af øl. Det var ren bodegahørn”.

Karrieren

“Lige fra jeg startede på studiet og længe før min studentereksamen, vidste jeg, at jeg ville være kunstner. Men det her, det er jo halvtredserne. Det var jo meget svært at forestille sig, at man skulle være kunstner i de år”. Med klare, fjerne øjne kigger Kirkeby på ny på sin ungdoms valg.

“Jeg valgte faktisk geologi, fordi så kunne jeg komme til Grønland. Grønland var enormt fjernt og utilgængeligt. Dengang havde jeg læst Knud Rasmussen og Lauge Kochs ‘Vi flyver over isbjørnens land’. Der var en masse romantik i det, men når først

Den blå granithimmel på første sal rejser sig over en af Grønlands bjergkamme. (Foto: Jakob Laurtrup, GEUS)

man kom der op, så var der jo ikke så skide meget romantik i det”.

“Jeg blev sat ud sammen med en østrigsk geolog, som jeg indimellem havde det vanvittigt svært med. Jeg var dengang kommunist, jeg læste sovjetpartiets historie, han læste en roman, der hed ‘Jernkorset’. Han havde jo nået at være indkaldt til værnemagten. Så indimellem tog vi nogle ordentlige nogle”.

“Jeg var den eneste, der gennemførte studiet på normeret tid dengang. Jeg vidste, jeg ville være kunstner, så jeg kunne lige så godt få det overstået”.

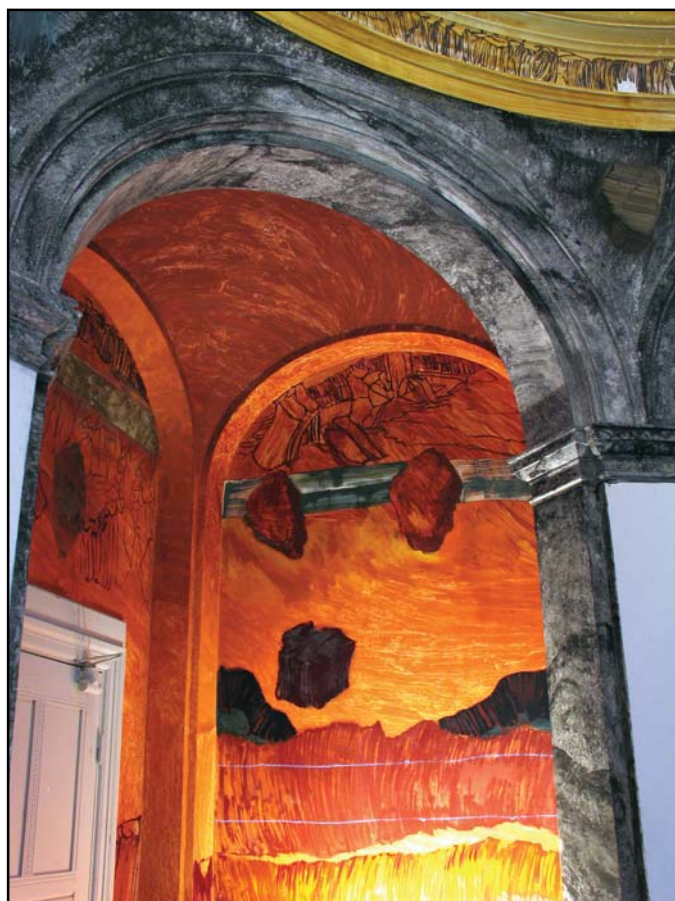
Geologisk kunst

“Jeg har aldrig fortrudt geologistudiet. Jeg

synes, alle mine malerier på en eller anden mærkelig måde trækker på fornemmelsen for struktur og tektonik. Det er den bedste gave, det er det bedste, jeg har gjort. Jeg har undervist som professor i tyve år i Tyskland på kunstakademiet i Karlsruhe og i Frankfurt. Der har jeg altid sagt til de unge studerende, “I skal tage at læse et eller andet ordentligt. Det er bedre end at gå her. Det er bedre for jeres kunst”. Man får en klar fornemmelse for orden og systematik, som er meget nødvendig, når man laver kunst. Kunst er jo ikke bare at smide en masse følelser ind og så pjatte rundt med farven. Det er det jo for nogen, men efter min bedømmelse er det ret dårlig kunst”.

I middelalderen malede en kunstners svende ofte små djævllehoveder ind i mønstrene. De forestiller mesteren. Per Kirkeby må lide samme skæbne. (Foto: Jakob Laurtrup, GEUS)

Arkitekturen i Geologisk Museum har givet Kirkeby gode muligheder for at kombinere farver og motiver. (Foto: Jakob Laurtrup, GEUS)